

que nostra ad bonorum omnium referantur auctorem^a. Igitur nec sperandi aliquid nec^b deprecandi ulla ratio est. Quid enim vel speret quā squam, vel etiam^c deprecetur, quando optanda omnia series^d indeflexa connectit? Auferetur igitur unicum illud inter homines Deum.
que commercium, sperandi scilicet ac^e deprecandi. Siquidem^f justæ humilitatis pretio inæstimabilem vicem divinæ gratiæ promeremur: qui solus modus est, quo cum Deo colloqui homines posse videantur, illaque inaccessæ luci prius quoque quam impetrant, ipsa supplicandi ratione conjungi: quæ si, receptâ futurorum necessitate, nihil virium habere credantur, quid erit, quo summo illi rerum principi^g connecti atque adhærere possimus? Quare necesse erit humanum genus, uti^h paulo antè cantabas,ⁱ disceptum atque disjunctum suo fonte fatiscere.

INTERPRETATIO.

^a Deum. ^b rogandi. ^c roget. ^d im-
mutabilis. ^e rogandi. ^f rectâ nostri ab-
jectione meremur Dei gratiam, qua non po-
test satis estimari. ^g Deo. ^h separatum
à suo principio perire.

NOTÆ.

stare: quia ubi non est potestas ad utrumlibet, ibi non est hominis viato-
ris libertas: Sapientissime enim Eccle-
sia damnavit hanc propositionem: ad
merendum & demerendum in statu natura-
lapse non requiritur in homine libertas à
necessitate; sed sufficit à coactione: optimè
eriam nunc dicitur hæc potestate subla-
tâ fore ut 1. nec virtus esset nec vitium,
adeoque nec præmium, nec supplicium.
2. Deus esset auctor omnium vitiorum.
3. nec sperandi nec deprecandi ratio esset,
adeoque auferretur unicum illud inter ho-

mines Eumque commercium, sperandi sci-
licet ac deprecandi. 4. denique humanum
genus disceptum atque disjunctum suo fonte
fatiscat. Atqui potist̄a divinâ providen-
tiâ, nulla erit in homine viator potestas ad utrumlibet: siquidem divina
providentia, ut dictum est, utpote quæ
evidens est, vera, & certa scientia, non
est nisi de necessariis, atque, ut loquuntur Philosophi, ad unum determinatis.
9. Paullo antè cantabas.] Libro vide-
licet quarto, Metro 6. versu 43. ubi
Philosophia loquebatur.

METRUM III.

METRUM III.

QUOD vocari potest Pindaricum. Carmen constans ex uno genere ver-
su, quorum quilibet terrameter nullis videtur teneri legibus: modò
enim constat ex quatuor ultimis versu Heroici pedibus; modò hos mu-
tat anapæstis. Hoc tamen carmen clauditur versu Adonico, qui dactylum &
spondeum habet.

ARGUMENTUM.

UNDE, canit Boëtius, præsensio divina, & humana liber-
tas, quæ seorsum stant, conjunctim pugnare videntur?
Scilicet ut in cæteris, sic in hoc, mens humana nec omnia nef-
cit nec omnia novit, ut à notis progrederi nitatur ad ignota.

QUÆNAM discors fœdera rerum
Causa resolvit? quis tanta Deus

INTERPRETATIO.

Quanam causa discors dirimit concor- | diam rerum? quis Genius

NOTÆ.

1. *Quanam discors causa*] I. Boë-
tius, factâ divinæ præsensionis & liber-
tatis humanæ comparatione, miratur
quod hæc & illa seorsum firmis demon-
strari videantur argumentis, conju-
ctim verò altera ab alterâ destrui: hinc
causam tanti mysterij inquirit. Causa
autem hæc vocatur discors, quia videtur
fœdus inter divinam prænitionem li-
bertatemque humanam factum, aut sal-
tem faciendum dirimere.
2. *Quis Deus*.] Cùm effectum non sit
sine suâ causâ, prædicta divinæ provi-
dentiae & libertatis humanæ discordia,
cujus Boëtius jam conscius est, causam
aliquam habeat, necesse est: quæ cau-
sa, utpote ignota, dubitatur an sit Deus
aliquis. Sic antiquis dicebatur *Deus ex*
machinâ, sive ex improviso apparet:
quod, inquit Tullius 1. de nat. D. *quia*
quemadmodum natura efficere sine aliquâ
mente possit, non videtis, ut tragicî poëta
cum explicare argumenti exitum non pote-
stis, confugitis ad Deum, cuius operam pro-
fecit non desideraretis, si immensam &
interminatam in omnes partes magnitudinem
regionum videretis. Quod Tullius acce-
psisse videtur ex Platonis Cratyle: ubi
nisi sanè, inquit, quemadmodum tragicî
scriptores, scibit haserint, ad ma-
chinâs confugint, Deos sustollentes.

Tt

PROSA IV.

ARGUMENTUM.

PHILosophia causata, prædictam divinæ providentiaz, humanæque libertatis concordiam idcirco videri cùm antiquis, tum recentioribus difficultem, quod divina prænotio humanam infinitè superans, mente humanâ non capiatur; explicatisque iis, quibus Boëtius movebatur, argumentis, probat, quidquid cognoscitur, non secundùm sui vim, sed secundùm cognoscentis potiùs comprehendi facultatem.

TUM illa^a, Vetus, inquit, hæc est de providentiâ querela, ¹ Marcoque Tullio, ^b cùm divinat'ōnem distribuit, vehementer agitata, tibique ipsi res diu proflus multumque quaestâ; sed haud quaquam ab ullo vestrûm haētenus satis diligenter ac firmiter expedita. ² Cujus^c caliginis causa est, quod humanæ ratiocinationis motus ad divinæ præscientiaz simplicitatem non potest admoveri: quæ si ullo modo cogitari queat, nihil proflus relinquetur^d ambigui: quod ita demum patefacere, atque^e expedire tentabo, si priùs ea quibus moveris,^f expendero.

INTERPRETATIO.

a Philosophia. b lib. 2. de Divinat. [asseruerat, ntitur tollere. c obscuritatis, ubi divinationem, quam Quintus frater d dubij. e explicare. f explicuero.

NOTÆ.

1. *Marcoque Tullio.*] I. Philosophia meminit veteres, quibus hæc divinæ providentiaz, libertatisque humanæ concordia visa est difficultis: inter hos autem excelluit Marcus Tullius Cicero, qui hinc negatâ divinâ providentiâ, inde verò stabilirâ humanâ libertate, dum vult homines facere liberos, inquit S. Aug. 5. de civ. D. c. 9. eosdem facit sacrilegos. Argumentum Tullij illud est, quo supra usus est Boëtius, quod enim irum positâ humanâ libertate, quemadmodum experientiâ probatur po-

nenda, providentia divina nequeat esse, (qualis est, aut nulla) evidens, vera, & certa scientia.

2. *Cujus caliginis causa.*] II. Philosophia ait, ideo veteres recentioresque non posse conciliare providentiam divinam cum humanâ libertate, quia eorum mens infirmior est, quam ut possit divinam prænotionem percipere: unde præcipitatione & præjudicio judicans, negat divinam providentiam, quod eadem Philosophia promittit se demonstraram, postquam argumentis, qui-

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ. LIB. V. 335

Quæro enim, cur illam solventium rationem^g mihi efficacem putes: quæ quia præscientiam non esse futuris rebus causam necessitatis existimat, nihil impediri præscientiâ arbitrij libertatem putat. Num enim tu aliunde argumentum futurorum necessitatis trahis, nisi quod ea quæ præsciuntur, non evenire non possunt? Si igitur prænotio nullam futuris rebus adjicit necessitatem, quod tu etiam paulo antè fabebare; quid est, quod voluntarij exitus rerum ad certum cogantur eventum? Etenim positionis gratiâ, ut quid consequatur advertas, statuamus nullam esse præscientiam. Num igitur, quantum ad hoc attinet, quæ ex arbitrio eveniunt, ad necessitatem coguntur? Minime. Statuamus iterum esse, sed nihil rebus necessitatis injungere, manebit, ut opinor, eadem voluntatis integra atque absoluta libertas. Sed præscientia, inquires, tametsi futuri eveniendi necessitas non est, signum tamen est, necessariò ea esse ventura. Hoc igitur modo, etiam si præcognitione non fuisset, necessarios futurorum exitus esse constaret. Omne etenim signum, tantum quid sit, ostendit, non verò efficit quod designat. Quare demonstrandum priùs est, nihil non ex necessitate contingere, ut prænotionem signum esse hujus necessitatis appareat. Alioquin si hæc nulla est, nec illa quidem ejus rei signum poterit esse, quæ non est. Jam verò probationem firmâ ratione subinxam constat, non ex signis, neque petitis extrinsecis argumentis, sed ex convenientibus necessariisque causis esse ducentam. Sed^h quì fieri potest, ut ea non proveniant, quæ futura esse providentur? Quasi vero nos ea, quæ providentia futura esse prænoscit, non eventura credamus: ac non illud potiùs arbitremur, licet eveniant, nihil tamen, ut evenirent, sui naturâ necessitatis habuisse: quod hinc facile perpendas licebit. Plura etenim dum fiunt, subjecta oculis intueinur: ut ea, quæ in quadrigis moderandis atque fleetendis facere spectantur aurigæ: atque ad hunc modum cætera. Num igitur quidquam illotum ita fieri necessitas 30. ulla compellit? Minime. Frustra enim eset artis effectus, si omnia coacta moverentur. Quæ igitur cùm fiunt, carent existendi necessitate, eadem priùs quam fiunt, sine necessitate futura sunt. Quare sunt quædam eventura, quorum exitus ab omni necessitate sit absolutus.

INTERPRETATIO.

a quæ habetur Prosa 3. hujus lib. [not. 3. b quomodo. c curribus.

NOTÆ.

bus antea Boëtius movebatur, respondebit.

3. *Quero enim, &c.*] III. Philosophia responder argumentis, quibus supra usus est Boëtius; hōc ferè pacto: si positâ humanâ libertate providentia di-

vina possit esse non modò evidens, verò etiam vera & certa futurorum scientia, certè divinâ providentia rectè conciliabitur cum humanâ libertate: si quidem prædicta omnia argumenta contraria, hæc propositione continentur: si

20. An cùm mentem cerneret altam,
Pariter summam & singula nòrat?
Nunc membrorum condita nube,
Non in totum est oblitus sui,
Summamque tenet singula perdens.
25. Igitur quisquis vera requirit,
Neutro est habitu. nam neque novit,
Nec penitus tamen omnia nescit:

INTERPRETATIO.

Nonne cùm mens humana videret mentem supremam, ipsa cognoscebat res tam singulatum quam generatim & nunc vero velata tenebris corporis, et si non est omnino immemor sui, extera non singulatum qui-

NOTÆ.

»utriusque imperante, quari: frustra hic servus queret: quamvis enim idem in servum fugitivum, quem querit, incurrit, eumdem se invente, nolle ignorans, ipsum non poterit diligere, sive a ceteris distingue.

20. An cùm mentem, &c.] Plures putant, Boëtium in reliquo hòc carmine sequi sententiam Platonis, qui ut ex ipsis Menone, pluribusque aliis libris constat, existimavit, mentes humanas, antequam hæ cum corporibus coniungerentur, conditas, perfectâ omnium intelligentiâ fuisse divinitus instructas, sed hanc intelligentiam commercio corporeo ita amississe, ut non nisi multo labore, eorum quæ ante noverant, recordationem sibi comparent: quam quidem Boëtij interpretationem admitti posse non insitior: sed quæ nunc ab eodem Boëtio dicuntur, hæ etiam refutat illâ Platonis sententiâ, possunt intelligi: posito eo, in quo credimus Adamum conditum fuisse, innocentia statu: in hòc enim statu mens humana peculiari quodam modo cernebat mentem altam, nempe Deum: unde maximam partem rerum cognoscendarum non solùm generatim, sed etiam singulatum cognoscebat: pariter summam & singula norat. At ejus posteri, in peccatum peccati hujus sui primi parentis, perturbationibus ita afficiuntur, ut co-

rum mens, nondum tamen omnino obliterata sui, plura non singulatum sed generatim solùm cognoscat: summam enim tenet singula perdens: quatenus etenim Dei sive ejus qui est notio informatur, omnia generatim novit: sed quatenus corpore consorte impeditur, plura non percipit singulatum.

25. Vera requirit.] Philosophus: Philosophia enim, interpretatione nominis, est studium sapientiæ; sive inquisitione veritatis.

26. Neutro est habitu.] Habitum, auctore Tullio 2. de Inv. in aliquâ perfidâ & constanti animi aut corporis absolutione consistit: quanobrem habitus generatim, prout hic dici potest & de cogitatione, & de oppositâ ejus privatione, intelligi potest modus in suo genere absolutus: quâ ratione mens nunc dicitur neutro habitu; quod videlicet mens humana, neque in absolutâ rerum omnium notitiâ, neque in absolutâ rerum omnium ignorantie versetur: nam

26. & 27. Neque novit nec penitus tamen omnia nescit.] Contra Academicos & Dogmaticos. Academicci enim, illi videlicet Platonis discipuli, qui ab Academiâ, Collegio Atheniensis, ita vocati sunt, nihil ab hominibus evidenter sciendi, adeoque nullum ab hominibus verum, certumque judicium haberi posse

- Sed, quam retinens meminit, summam
Consulit, altè visa retractans,
30. Ut servatis queat oblitas
Addere parteis.

INTERPRETATIO.

sed consulit summam cuius memor recor- | vit, ut cognoscendo possit addere rebus,
datur, recognoscens ea qua divinitus no- | quas meminit, res quarum oblitus est.

NOTÆ.

arbitrabantur: quod etiam Pyrrhoneis, quos Græci οὐετηνοὺς contemplatores appellabant, placuit. Dogmatici verò, ut loquuntur, è contrario arbitrantur, omnia tam evidenter ab homine cognosci, nullus ut sit de quacumque materiâ dubitandi locus.

28. Quam retinens meminit, summam consulit.] Infratim videlicet & innata nobis Dei notioem. Primum enim hanc notionem mens humana semper retinens meminit: quandoquidem notio hæc extingui nescia, tandem durat, quandiu mens humana, nempe æternum. Deinde eadem notio rectè dicitur summa cæterorum, quæ ab humana mente cognosci possunt: siquidem notio mentis, notio corporis, notio rei, imò notio

v. 53. Nunc oblitera mihi tot carmina.

30. Veris statuit bella duobus,
Ut, quæ carptim singula constant,
5. Eadem nolint mista jugari?
An nulla est discordia veris,
Semperque sibi certa cohærent?
Sed mens, cæcis obruta membris,
Nequit oppressi luminis igne
10. Rerum tenueis noscere nexus.

INTERPRETATIO

ponit tantam pugnam inter duas istas res
veras, divinam scilicet providentiam,
& libertatem humanam, ut cum una-
quaque seorsum subsistat, amba repug-
nent consistere simul? Nonne est ali-
qua discordia inter ea qua vera sunt, | semper ne haec certa convenientiunt inter se?
Elt discordia, nec semper haec conve-
nire videntur menti humanae, quippe
qua oppressa corpore carente non potest splen-
dore luminis sopti percipere minimos etiam
nexus rerum familiarium.

NOTÆ.

3. Veris duobus.] Nempe divina pro-
videntia, & libertati humana: ut enim
verum est, Deum omnia prænoscere,
sic etiam verum est, hominibus inesse
arbitrij libertatem: alterum tamen ita
videtur cum altero pugnare, ut quamvis
seorsum stent, conjunctim tamen sele
destruere videantur.

6. *An nulla.*] Quasi an non nulla? An enim quæstio est, quæ ita interrogatur, ut tamen interrogans videatur postulare id sibi concedi quod querit. Sic Terentius: *an non hoc dixi esse futurum?* n'ay-je pas bien dit, que cela arriveroit? Sic ergo Poëtus air: *null-læ ne etiam in-* 1. 2. de dono perle. c. 14. Nunquid, inquit, ideo negandum est quod apertum est, quia comprehendendi non potest, quod occultum est? Nunquid inquam, propterea dicturi sumus, quod ita esse perspicimus, non ita esse, quoniam cur ita sit non possumus inventare.

Sic ergo Boetius ait: nulla-natura est inter ea, qua vera sunt occurrit discordia? num semper vera omnia ita inter se conveniunt, ut neutrum cum altero pugnet? non certe, non semper ita convenient: quod eleganter exprimitur hæc particulæ proximè sequenti, sed. Nimirum si infinitum menti nostræ lumen esset infinitum, quæ seorsum menti nostræ, ut pote clare & distinctè cognita, sunt vera, hæc etiam conjunctim eidem menti viderentur vera: quandoquidem infinitam lucem nihil latet: sic Deo quæ seorsum vera sunt, etiam conjunctim sunt vera. Verùm quòd idem mentis nostræ lumen suis, & quidem brevissimis contineatur terminis, idcirco fieri potest, ut quæ à nostrâ mente clare & 8. Sed mens tacis obruta membris, &c.] Præterquam quod mens nostra finita est, hoc infinitum mēnti humanæ lumen corpore, cum quo mens humana conjungitur, ita obscuratur, juxta illud sacri textū oraculum Sap. 9. corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, ut eadem mens non possit vel tenues rerum nexus, (in quo veritas iudicij verlatur) noscere: quomodo igitur eadem mens sublimes divinae providentia & libertatis humanae nexus comprehendet? difficile estimamus, continuat Sapiens prædicto loco, quæ in terrâ sunt & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore, quæ autem in culis sunt, quis

Sed cur tanto flagrat amore
Veri te^ctas reperiire notas?
Scit-ne quod appetit anxia nosse?
Sed quis nota scire laborat?
5. At si nescit, quid cæca petit?
Quis enim quidquam nescius optet?
Aut quis valeat nescita sequi?
Quóve inveniat, quíl-ve repertam
Queat ignarus noscere formam?

INTERPRETATIO.

Quare verò eadem mens acceditur tanto studio inveniendi signa occultia veritatis? cognoscit-ne illud quod sollicita desiderat cognoscere? non: quis enim nittitur cognoscere ea quæ jam sibi nota sunt? Sed si ignorat, quid ignara quarit? nam quis desiderat id, cuius ignarus est? aut quis possit prosequi ignota? quo modo aliquis inveniat, aut dignosferi possit formam inventam, hujus ignarus?

NOTÆ

investigabit? Ecce quæstionem Boëtij, quam ut solvat, statuit primum mentem nostram non omnia scire; deinde eamdem non omnia etiam nescire, ut ex notis transeat ad ignota.

11. Sed cur tanto flagrat amore, &c.] II. Boëtius probat, mentem humanam non omnia scire: quia cum desiderium non sit nisi ejus quod non habetur, si mens humana anxia appetat aliquid nosse, certè mens humana non habet illius, quod nosse appetit, notionem: adeoque illud certè mens humana non scit. Atque experientia probat, mentem humanam anxiam appetere veri tenebras reperire notas: has igitur notas nescit.

12. Iste fons distincte percipiatur auribus, quarum judicium est superbissimum: ut omnia stringunt, omnia spernunt, omnia scribunt, &c.] III. Boëtius probat, mentem humanam non omnia nescire: quia præterquam quod mens humana optat nosse veritatem ut jam dictum est, nemo vero optat nesciūs: ignoti nulla cupido; præter hoc, inquit Boëtius, primum quidem nemo valet nesciūs sequi; cum inquisitio illa, utpote prima mentis cogitatio, quendam fir-

14. *Nota scire.*] Observari potest
quantitas hujus vocis, *nota*, cuius ultima syllaba aliqui brevis, hic longa
est, ut aiunt, *positione*, propter dupli-
cem literam consonantem quæ sequitur:
quamvis enim utraque hæc litera con-
sonans ab antecedente vocali dictione
separetur, non desinit tamen eamdem
vocalem producere, ut apud Virgil.
Aen. 9. v. 37. *tela.*

prima incitis cogitatio, quædam ut
cognitio sive perceptio. Deinde quam-
vis ignarus posset inquirere, hic tamen
non posset invenire: *quo modo inveniat?*
quandoquidem non invenitur nisi no-
tione: ut autem color cæco, sic resom-
nino ignota menti ignara nullam dabit
sui notionem. Postremò licet ignarus
posset ignotum & inquirere & inveni-
re, hic tamen non posset ignotum dig-
noscendo à cæteris distinguere: *qui re-*

Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.
Et s^epissimè apud Catullum, & Martialem: hinc autem factum puto, ut veteres poëtae diligentius vitaverint con-

Tt ij

Nam illud quidem nullum arbitror esse dictum, quod quæ nunc sunt; prius quam fierent, eventura non fuerint. Hæc igitur etiam præcognita liberos habent eventus. Nam sicut scientia præalentium rerum nihil his, quæ sunt; ita præscientia futurorum nihil his, quæ ventura sunt, necessitatis importat. Sed hoc, inquis, ipsum dubitatur, an earum rerum, quæ necessarios exitus non habent, ulla possit esse prænotio^b. Dissonare etenim videntur: putasque, si prævideantur, consequi necessitatem: si necessitas desit, minimè præciri, nihilque scientiæ comprehendi posse nisi certum. Quod si, quæ incerti sunt exitus, ea quasi certa providentur, opinionis id esse ^c caliginem, non scientiæ veritatem. Aliter enim ac sese res habeant^d, arbitrari, ab integritate scientiæ credis esse diversum. ⁴ Cujus erroris causa est, quod omnia, quæ quisque novit, ex ipsorum tantum vi atque natura cognosci existimat quæ sciuntur, quod tectum contra est. Omne enim quod cognoscitur, non secundum sui vim, sed secundum cognoscendum potius comprehenditur facultatem. Nam ut hoc brevi liqueat exemplo, eandem corporis rotunditatem aliter visus, aliter tactus agnoscit^e. Ille enim manens, totum simul jaetis radiis intuetur: hic vero cohærens orbi atque conjunctus, circa ipsum motus ambientum, rotunditatem partibus comprehendit. Ipsum quoque hominem aliter sensus, aliter imaginatio, aliter ratio, aliter intelligentia contuetur. Sensus enim figuram in subjecta materia constitutam. Imaginatio vero solam sine materia judicat figuram. Ratio vero hanc quoque transcendit, speciemque ipsam, quæ singularibus inest, univer-

INTERPRETATIO.

a infert. b pugnare. c obscuritatem. d noscentis cognoscitur. e corpus rotundum
d judicare. f quod cognoscitur, id non ad visu absens, tactu praesens solummodo permodum cogniti, sed ad modum potius cog- cipitur.

NOTÆ.

cut attendenti patebit. Atqui res ita se habet: cum enim notio præsentium & prænotio eorumdem futurorum sint idem cogitandi modus, nec different nisi tempore, cui Deus non subest, propterea ut notio præsentium, sic prænotio futurorum liberorum potest esse evidens, vera, & certa nullamque ipsis assert necessitatem.

^{4.} Cujus erroris causa.] IV. Philosophia ostendit, prædicti erroris causam in eo versari, quod cum ad cognoscendum necclaria sit cum mens cognoscens, tum materia cognoscenda, prædicti providentia divina adversarij præ-

notionem divinam accipient secundum naturam materiæ cognoscendæ, cum tamen accipienda sit secundum naturam mentis cognoscendi: sicut Philosophia probat primum pluribus exemplis, deinde ratione.

^{5.} Aliter sensus, &c.] Primum quidem exempla ista sunt sensus speciatim, sensus generatim, imaginatio, ratio, & intelligentia, qua ita accipi debent ex parte ipsius cognoscendi, ut quamvis sint de eadem materia subjecta v.g. de eodem corpore rotundo, different. Nimis mens humana, quæ non nisi ab alio informari potest, duobus gene-

sali

sali consideratione perpendit.^a Intelligentia vero celsior oculus existit. Supergressa namque universitatis ambitum, ipsam illam simpli- cem formam puram mentis acie contuetur. In quo illud maximè considerandum est: quod superior comprehendendi vis amplectitur inferiore rem; inferior vero ad superiore nullo modo consurgit. Neque enim sensus aliquid extra materiam valet, vel universales species imaginatio contuetur, vel ratio capit simplicem formam: sed intelligentia quasi deluptus spectans, concepta formâ, quæ subsunt etiam cuncta dijudicat; sed eo modo, quo formam ipsam, quæ nulli alij nota esse poterat, comprehendit. Nam & rationis universum, & imaginationis figuram, & materiale sensibile cognoscit, nec ratione utens, nec imaginatione, nec sensibus, sed illo uno iectu mentis formaliter, ut ita dicam, cuncta prospiciens. Ratio quoque cum quid universale respicit, nec imaginatione, nec sensibus utens, imaginabilia, vel sensibilia comprehendit. Hæc est enim, quæ conceptionis suæ universale ita definit: homo est animal bipes rationale. Quæ cum universalis notio sit, tum imaginabilem, sensibilemque esse rem nullus ignorat, quod illa non imaginatione, vel sensu, sed rationali conceptione considerat. Imaginatio quoque tametsi ex sensibus visendi, formandique figuram sumit exordium, sensu tamen absente sensibilia quæque collufrat, non sensibili, sed imaginariâ ratione judicandi. Videsne igitur, ut in cognoscendo cuncta, suâ potius facultate, quam eorum quæ cognoscuntur, utantur?

INTERPRETATIO.

^a intelligentia sublimior est cognoscendi modus.

NOTÆ.

ratim modis informata cognoscit, nimur à Deo, cuius ipsa est effectum; & à corpore, cuius eadem est forma. Mens humana à Deo informata rursus duplice dicitur cognoscere, nempe primâ, & continuatâ attentione: prima attitudo vocatur intelligentia: continuata vero dicitur ratio, ut ratio nihil aliud sit, quam innata notio paullò longius diffusa. Mens autem humana ab ipso corpore informata duobus pariter modis cognoscere potest. Primo quatenus mens ipso duntaxat cerebro, cuius est forma, movente percipit: ut cum per somnum mens venatoris sylvas & lustra cogitat; idque vocatur imaginatio. Secundo quatenus eadem mens ab ipsis

etiam aliis corporibus cum interioribus, tum etiam exterioribus commota percipit: quod vocatur sensus: hic autem vel est interior, ut famæ, & sitis; vel est exterior nempe visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus. Atque hi omnes cognoscendi modi ita inter se disponuntur, ut quod à paucioribus causis pendent, eò, utpote ad divinam sapientiam propriis accidentes, sint perfectiores: sic gustus tactu; odoratus gustu; auditus odoratu; visus auditu; imaginatio sensu; ratio imaginatione; intelligentia ratione est perfectior: sic probatur exemplis, modum cognoscendi accipi secundum naturam cognoscendi.

Neque id injuriā: nam cūm omne judicium judicantis actus existat, necesse est, ut suam quisque operam non ex alienā, sed ex propriā potestate perficiat.

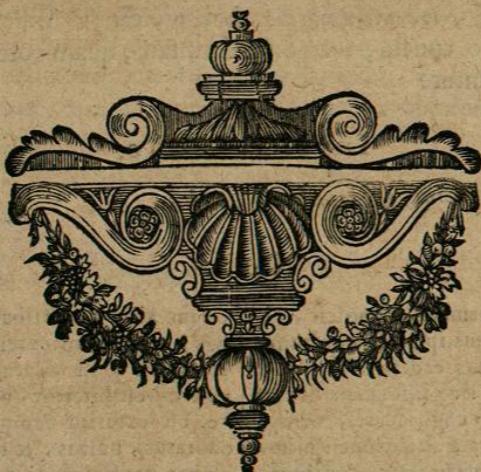
INTERPRETATIO.

a immerito.

NOTE.

6. Neque id injuriā.] Deinde idipsum probatur ratione: nam modus rei, utpote qui non distinguitur à re modificata, accipi debet potius secundum naturam rei modificatae, quam secun-

dūm naturam alterius etiam modificantis. Atqui notio non secus ac judicium est modus ipsius mentis cognoscentis & judicantis. Et certe

METRUM IV.

QUOD vocatur Glyconicum. Carmen constans ex uno genere versuum, quorum quilibet trimetrum sapis unum spondeum & duos dactylos habet. Dico sapis: modò enim idem sit numerus syllabarum, praedicta illarum quantitas aliquando negligitur.

ARGUMENTUM.

QUAMQUAM, inquit Philosophia, Stoici existimavint, mentem humanam, nihil nisi à corporibus informatam, percipere; hæc tamen ab efficaciori principio informata, & insensilia sine ministerio corporum, & sensilia, famulantibus ipsis corporibus, percipit.

QUONDAM Porticus attulit
Obscuros nimium senes,

INTERPRETATIO.

Porticus Atheniensis produxit olim Philosophos indoctiores,

NOTE.

1. *Porticus.*] Nimirum *Atheniensis*. Erat enim Athenis quædam porticus, in quam nonnulli ad differendum de quaque materia convenire solebant: sic Iulus Cadomii, Bajocarum, ceterorumque minorum urbium locus, in quem plures dicendarum audiendarumque rerum novarum causâ convenire consueverunt. Zeno autem inter veteres Philosophos celeberrimus, nactus hanc occasionem, hic instituit docere Philosophiam, illiusque discipuli ab isto loco vocati sunt Stoici: *sed enim*

nunc vocat *senes obscuros*: *senes* quidem, quod virtutem præsttim, in quâ unâ vitam beatam versari arbitrabantur, colerent instar sapientissimorum Senum: *obscuros* verò, quod hic erraverint; error enim ex obscuritate nascitur. Quia verò iidem Stoici Dialectica, cuius princeps eorum Zenofertur esse inventor, præcipue studebant, idcirco Philosophia nunc, exposito illorum errore, eosdem refutat argumentis ex Dialecticâ desumptis; tum quid sentendum sit, declarat.

Viiij